

האם מותר לתרום שיירי בגדים למכולות מיחזור או שיש לחשוש ללפני עיור שמכשילם באיסור יצור שעטנז

במקומות שמערבים כל הבגדים יחד היטב והרוב המוחלט הוא ממינים סינטטיים שאינם צמר ופשתים בשיעור שיש לבטל את הצמר או הפשתים בכל בגד (ויש שטוענים שכך היא המציאות בא"י, וראוי לבדוק הדבר), לכאורה אין בזה איסור להכניס במכולתם.

והטעם משום שלענין זה יתכן דסגי במה שיכול לומר שקים לו כהסוברים שמותר

לבטל לכתחילה גם באופן כזה שמערב הצמר והפשתן יחד, וכן שקים לו שמותר לבטל את התערובת אף באופן שניכר אחר כך ואפשר להפרידם, [והפרדה על ידי מומחה חשיב כניכר כ"כ המלבושי ישע פ"ב הערה לא בשם בנין עולם יו"ד סי' ס], שאלו הדעות העיקריות של רוב הפוסקים.

ומ"מ הנמנע משום שחושש להמחמירים בדברים אלו אין לבוא עליו בטענה שמשליך מי בורו ואחרים צריכים להם, מכיון שההיתר כאן אינו ברור לכו"ע.

מקורות:

היה מקום לטעון לכאורה שאין להשליך בגדים למכולות אלו, דאפי' אם בעל המפעל המרויח מהשלכת הבגדים הוא אחיך ועמיתך ויש בזה מצוה שלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם, אבל מ"מ בנידון דידן עלול לצאת מזה מכשול על ידי שממחזרים בגדים שונים זה עם זה ללא פיקוח כשרותי מה שעלול ליצור תערובת צמר ופשתים יחד בפרט במקום שרובו ישראל שמתכוונים להכין מזה בגדים לישראל.

וגם לענין השלכת בגדים סינטטיים במכולות אלו יש לדון מצד מסייע כיון שנותן להם בדים להכין מהם בגדי איסור.

והואיל דאתאן לכ"ז נציין שיש משמעות בתוס' בפ"ק דיבמות סוף דף ד' שהאיסור נעשה רק בחוט האסור ולא בכל הבגד, אפי' לענין חוט צמר בבגד פשתן, מ"מ גם לצד זה יש לדון להנ"ל דיש מסייע בזה מכיון שמסייע בהכנת בגד שיהיה אסור ללובשו, וגם צל"ע לדינא אם מתחמם בחלק שאינו שעטנז אלא משאר מינים (באופן שהבגד אסור בלבישה) אם עובר בזה איסורא או לא, ויש לדון כן גם לדעת המחבר דלהלן דבגד שעטנז שיש מין אחר מפסיק בין הצמר לשתים חשיב שעטנז וגם לדעת הרמ"א דלא חשיב שעטנז, וגוף דברי התוס' צריכין בירור טובא דמשמע לפו"ר מדבריהם שבגד שרובו פשתן ומיעוטו צמר עובר האיסור רק בצמר וזה צ"ב, אם לא דנימא דהתוס' דברו רק לענין שחוט הצמר הוכנס למצוה ואז לא חשיב שהוכנס

חוט צמר כיון שהותרה, והחוט השני של צמר יהיה אסור, (ואז דנו התוס' באופן שהחוט השני יש בו מצוה אבל אין בו דחייה משום דריש לקיש שאפשר לקיים שניהם, וחידשו התוס' דבזה לא אמרי' לדריש לקיש דלענין זה מהני שכבר נדחה, ומשמע דחוט אחר של צמר יהיה אסור להכניס בבגד פשתן זה), ועיין בקובץ הערות שם מש"כ בזה.

והנה באמת שיש מקום להכשיר מצד הדין באופן שרוב התערובת היא ממינים אחרים [יו"ד סי' רמט ס"א] אם נתבטל באופנים המבוארים שם, או מצד הפסק במינים אחרים בין הצמר לבין הפשתן דלרוב הפוסקים הוא מותר [כמ"ש הרמ"א שכך המנהג ביו"ד סי' ש ס"ה וכן הכרעת הרמ"א שהמנהג להקל בס' רצט ס"ב, אולם דעת הרמב"ם להחמיר בזה כמו שהביא המחבר דעתו עם דעה הראשונה בסי' ש הנ"ל וכן דעת המחבר בסי' רצט הנ"ל בסתמא כדעת הרמב"ם, ועי' בפת"ש שם שכן נקט המשכנ"י להחמיר], אבל לכאורה כשאפשר לבדוק (עכ"פ לפני הכנת הבגדים וביטול התערובת) אי אפשר להתיר בלא בדיקה.

ויש מקום לטעון דמאחר שיש טוענים המציאות היא בא"י (כך יש טוענים, ראה בספר השעטנז להלכה למעשה פ"ב סכ"ט) שברוב המקרים כשמכינים תערובת זו של מיחזור הבגדים באופן שכבר התערב היטב והרוב ממין שאינו צמר ופשתים, ממילא הו"ל כמו מי שנותן לע"ה כלי שמיוחד לאיסור ולהיתר שהותר מפני דרכי שלום.

אבל אינו ברור שהותר מפני דרכי שלום כשהע"ה אינו לפנינו ואינו יודע מה נעשה ומי מביא לו הבגדים.

וגם אינו ברור שמותר לתת לע"ה בגדים באופן שהכנת הבגדים נעשית בדרך שאינו ברור שמותר לעשות כן לבטל הצמר והפשתים וגם להכניס הכל לבגדים בלא פיקוח למרות שיתכן שיהיו בגדים הנוצרים מן התערובת שרובם שעטנז ודינם שעטנז, גם אם נימא שיהיה מותר אח"כ לבטלם ברוב.

וכמו שכ' הפוסקים (והבאתי בתשובה על קניית שערות סוכר ממי שמשתמש במכונה שכורה) שאם מוכר מכין בכלי שאינו טבול או בלוע מאיסור שאינו בן יומו ורוב העיר ישראלים הו"ל כמבטל לכתחילה לצורך ישראל וגם מי שמביא לישראל לעשות באופן שיבטל לכתחילה לצורך ישראל (דהרי באופן שידוע שישתמש בזה לאיסור באופן מוצהר אסור לסייע לע"ה כמפורש בסוגיות דלא הותר אלא בסתמא).

ובדרך אמונה בבה"ל הל' כלאים פ"י סה"ב דן בענין תערובת בלאי בגדים דאם עשוי באופן שבטל צורת הדבר ועשוי כעין נייר וכיו"ב כבר יש כמה מן הפוסקים שהתירו עי"ש, אבל אם לא נתבטלה צורתו הביא שם בשם החזו"א וכע"ז כתב התפא"י בבתי כלאים אות קיח שיש להתיר מטעם ספק ספקא, דספק שמא אין בזה צמר ופשתים וספק שמא אין מחוברים יחד (מלבד לדעת הרמב"ם וסייעתו לא יועיל כמו שרמז שם), ויר"ש יחמיר מלבד במקומות שיש עוד צירופים כמבואר שם.

ובגוף ההיתר לענין ההנהגה למעשה יש לציין דלהנהגים כמהחבר שפסק כהרמב"ם אינו שייך היתר זה.

אם כי גם לפי מה שכתב הדרך אמונה שם (וגם שיש לבעל המכולה לטעון שקים ליה כהרמ"א ורוב הפוסקים, עכ"פ אם הוא מבני אשכנז) זה עדיין אין מזה ראייה שמותר גם לבטל איסור לכתחילה, כיון שסו"ס ההיתר הוא רק מטעם ספק ספקא, וצל"ע.

ובשו"ע יו"ד סי' רצט ס"א מבואר דיש אופן שמותר לבטל כלאים לכתחילה דהיינו שאם יש לו צמר שנתערב בפשתים מותר להוסיף מין אחר כדי לבטל אחד מן המינים ובלבד קודם שעשאן חוטים.

ולכאורה לפי זה הפתרון בתערובת כזו שיערב היטב את כל הסיבים באופן שבכל בגד יהיה מין אחד (וכל מין מועיל לזה כמ"ש בהגהות רע"א שם בשם התשב"ץ ח"ב סי' ד' וכן גם משמעות השו"ע שם) שיבטל את הצמר או את הפשתים ודוקא קודם

שנעשו חוטין כמ"ש בשו"ע שם.

ועדיין צל"ע אם גם כשהביטול הכללי נעשה בכל התערובת מחמת סבירות שלא נשאר בגד שאין בו לכה"פ מין אחד שמבטל את הצמר או הפשתים אם סגי לסמוך על ביטול כזה לכתחילה, או דעכ"פ נימא לענין זה אין מבטלין איסור לכתחילה.

ועוד צל"ע דשמא גם ההיתר המובא בשו"ע שם הוא רק באופן שכבר יש לו תערובת צמר ופשתים אז יוסיף מין אחר לבטל אחד מהם, אבל עדיין שמא אין היתר לכתחילה לערב צמר ופשתים ומין אחר על מנת לבטלם, וצ"ע בכ"ז.

ולפי מה שהובא בדרך אמונה פ"י סקל"ו דברי החזו"א ועוד טעם ההיתר הוא משום שעדיין לא חל בו שום איסור כשאינו טוי שוע ונוז (ולהרמב"ם כל עוד שגם אינו שוע, עי' בציון ההלכה שם), ולכן מותר במצב זה לבטל איסור לכתחילה, ולכן גם בכל האופנים והצדדים דלעיל שייך עדיין היתר זה כיון שעדיין אין כאן איסור דאורייתא.

וכ"כ עוד בדרך אמונה שם (ה"ו בה"ל ד"ה וצמר וצה"ל ס' קעג) דלפי החזו"א מותר לערב אף סיבי צמר ופשתן כדי לערבן אחר כך במין אחר ולבטלם, וכ"כ בדרישה ס' רצט סק"א שמותר מכיון שעדיין אין בזה איסור ואין בזה משום אין מבטלין איסור לכתחילה וכן מבואר בשפת אמת.

אולם בגן המלך ס' קטז ומלבושי ישע פ"ב הערה ל ד"ה ובדינים אסרו כן, וכך צריך לצאת גם למש"כ הב"ח דאסור לערב צמר ומין אחר כדי לערבו אחר כך בפשתן.

ויש לציין עוד לדברי התפא"י בועז פ"ט סק"ב דאם ניכרין במקומן לא מהני ביטול ע"פ השו"ע יו"ד ס' קט וכ"כ במשנה אחרונה שם, וכ"ה בתשובת נוב"י יו"ד מהדו"ת ס' קפו ד"ה ובגוף, וכן נקט בשבט הלוי ח"ז ס' קעג, ומ"מ לענין זה אפשר דסגי שאין ידוע שעושים איסור וכנ"ל, וכן יש להוסיף דהדרך אמונה נקט להלכה בשם

החזו"א סי' קפא סק"ג ט' וחדרי דעה (ודלא כתפא"י ומשנה ראשונה) להתיר אפי' אם ניכר, וכן נקטו הגריש"א (קובץ תשובות ח"א סי' קיט) והמנח"י (ח"י סי' צז) וממילא אפשר דגם החושש להמחמירים אין לפני עיור בזה כיון שנוהג ע"פ המקילים.

ובספר השעטנז בהלכה שם בהערה העיר בשם שו"ת בנין עולם סי' ס סק"א דבמקומות שאין מערבים כל הבלאים ביחד בהחלט יש לחוש שמא בבגד אחד יש רוב צמר או פשתן וממילא מחוייב בדיקה.

ועוד הביא שם בשם אחד מבודקי השעטנז בארה"ב שלאחרונה בדקו כריות העשויות מבלאי בגדים והתברר שאחוז גבוה מהם היה עשוי מפשתן (ועי' שם עוד באריכות בהמשך הדברים שם מה שכתב עוד בהרחבה בענין זה).

עכ"פ אם כנים הדברים שכאן בא"י רוב המוחלט של הבגדים אינם צמר ופשתים ושמערבים הכל עירוב טוב יוצא שבהל המכולה יכול לטעון דלפ"ד החזו"א הנ"ל שרי לבטל איסור לכתחילה, ויש להוסיף דבביטול דרבנן הוא יותר קל לכתחילה כמ"ש הפוסקים ביו"ד ע"פ הגמ' פ"ק דביצה ויש בזה דעות ואופנים, וכאן שסופו לבוא לדאורייתא יש לדון בזה.

והואיל דאתאן לכל זה נבאר גם דברי הגר"א שם בביאורו שקיצר בדבריו מאוד וכוונתו די' קצת משמעות מהמחבר דשייך ביטול של צמר ופשתים מין אחד בחבירו קודם שעשאן חוטים והעיר הגר"א שאינו נכון דבירושלמי במקור הדין מבואר דהתערובת המתרת היא רק במין אחר המבטל את הצמר או את הפשתים וכמו שהביא שם ראיות לזה, ובאמת גם בשו"ע גופא לעיל מינה בדיני ביטול המתיר הזכיר להדיא שההיתר הוא על ידי שמביא מין אחר ומבטלו, ובביאור הדעות בזה עי' עוד בדרך אמונה פ"י מהל' כלאים ה"ה.

